

женог мора да пронађе све што би могло да смета проглашењу — остао у увјерењу да нема сметњи беатификацији! Ако га тај утисак вара тим боље по напор и резултат који је др Цвитковић остварио књигом »Ко је био Алојзије Степинац«?.

Томислав Ишек

Д. Шепић, ВЛАДА ИВАНА ШУБАШИЋА, »ЧГП Дело«,
Љубљана 1983.

Књига др Д. Шепића, »Влада Ивана Шубашића«, представља релевантан научни прилог изучавању оних историјских питања и тема које у новије време постају предмет већег интересовања не само научних кругова, већ и шире јавности.

У предговору књизи, Шепић истиче да се приликом рада на њој налазио у становитој дилеми и двострукој улози: као бивши шеф кабинета Председништва владе И. Шубашића и као професионални историчар. Прва дужност му је омогућивала да конкретније и садржајније упозна Шубашића и његов политички рад, али са мање могућности да према њему буде крајње објективан и непристрасан. Посао историчара је управо то изискивао

У уводним напоменама о животном путу и политичком раду Ивана Шубашића, истакнутог првака ХСС и бана Бановине Хрватске, Шепић истиче да се ради, по много чему, о интересантној и спорној личности, чија биографија »још није истражена ни написана, а у њој можда има више тога што би могло помоћи да се схвати Шубашићево држање у емиграцији и политика коју је водио као председник југословенске владе у Лондону«.

Шепићева књига тематски се може поделити у два основна дела. У првом он прати политичку активност И. Шубашића као бана Хрватске у избеглиштву и његова интензивна залагања за очување политичког и државног јединства Југославије која, како Шубашић пише на једном месту, »представља међународну цјелину и може функционисати само као јединствена држава међу Уједињеним нацијама«.

У том погледу, Шепић прати Шубашићеве напоре и залагања на превазилажењу оштрих политичких и националних конфронтација унутар југословенске политичке емиграције и избегличке владе, које су се нескривено манифестовале пред очима светске јавности.

Шепић даље пише и о самој генези и политици Шубашићеве владе, његовом наименовању за председника, као и утицају савезничких влада, поготово британске, на краља Петра II

да се управо њему повери формирање владе, пратећи уједно след догађаја који су довели до промене савезничког политичког курса према југословенском ратишту и снагама НОП-а.

Након заокрета у британској политици према четницима, који су отворено сарађивали с окупатором у Југославији, дошло је до отворених захтева премијера Черчила да Пурићева влада, у којој је Дража Михаиловић био министар, због погрешне политичке оријентације и евидентних слабости, сиђе са политичке сцене и уступи место новој влади, која ће се руководити другачијом политичком линијом и циљевима. У том смислу, вођени су оштри разговори не само између Черчила и краља Петра, већ и унутар самих врхова емиграције.

Тако је дошло и до формирања нове владе на челу са Шубашићем. Он се у почетку донекле колебао да ли да се прихвати, по свему, изузетно важног задатка. »Све је срушено« — каже Шубашић — »и ми сада треба да радимо заиста много да поправимо ситуацију унутар и изван земље«.

Пратећи Шубашићеву председничку активност и тражећи одговор зашто је управо он, у низу угледних југословенских политичара, именован под утицајем савезника за мандатора нове владе, Шепић покреће низ питања о томе колико је он, у ствари, био послушни савезнички политички експонат, што су му често пребацивали, а колико је он у границама своје улоге помирителја и посредника успео да избори слободног политичког простора за реализацију својих гледишта и вођења владине политике оном линијом која се није увек поклапала са савезничким хтењима и концептима.

По Шепићу, Шубашић је »остављао дојам идеалисте прожетог романтичном љубављу према народу коме је припадао, па су га многи сматрали и политички наивним«. Међутим, он се држао врло обазриво и дистанцирано, тако да »нитко од његових најближих политичких сурадника или пријатеља није био потпуно обавијештен о свим његовим спознајама, плановима и акцијама«, па је често наилазио на њихов пријем са одређеном дозом сумњичавства и неповерење. »Они који су мислили да га могу искористити за своје планове били су често разочарани јер их је заваравало његово искрено настојање да их људски схвати и сматрали су да његово разумијевање значи уједно и одобравање«. Ипак, остаје утисак да нека питања нису доречена. Шепић у другом делу књиге прати рад Шубашићеве владе и споразуме између маршала Тита и Шубашића, настојећи да објективно прикаже колико је Шубашићева политичка активност била плод савезничке политике, а колико његовог самосталног става и резонавање. Пратећи развој догађаја након формирања Шубашићеве владе, Шепић је настојао осветлити политику те владе, која је својим курсом омогућила да нестане паралелизма југосло-

венских влада у земљи и избеглиштву, да Југославија пред крај рата добије јединствену и репрезентативну владу с пуним уживањем и признањем међународног легитимитета. У том духу он посматра Вишки и Београдски споразум Тита и Шубашића 1944. године.

О Шубашићевој влади се досад релативно мало писало. Зато Шепићева књига, написана на основу јаких научних темеља, својим израженим вредностима употпуњује наша сазнања, дајући нов и квалитетан допринос даљег проучавања историјског тока стварања и међународног признања нове југословенске државе, проистекле из НОР-а и социјалистичке револуције.

Сафет Банцковић

ПРВО ОБЛАСНО САВЈЕТОВАЊЕ КОМУНИСТА ИСТОЧНЕ БОСНЕ 1944. ГОДИНЕ (Власеница — Бијељина 22—23. II — 29. II — 3. III), приређивачи: др Здравко Антонић, Веселин Митрашевић, Есад Тихић, Тузла 1986, стр. 419

Књига под горњим насловом на први поглед може изгледати као једна од оних бројних јубиларних регионално-локалних манифестација о догађајима из прошлог рата. Већ прелиставање разбија такву импресију, боље речено предубеђење засновао на неким досадашњим искуствима. Три обележја је издвајају и разграничавају са стандардном публицистичко-документарном продукцијом: прво, садржај публикације је одређен значајем догађаја; друго, документација и прилози усредсређени су на разноврсне компоненте овог саветовања — проблемске и територијалне (локалне, регионалне, југословенске, па и шире); треће, публикација има особену структуру, будући да је сложена из различитих прилога јединственог садржајног карактера.

Редакција је већ на самом почетку подвукла значај Саветовања комуниста источне Босне, започетог у Власеници и настављеног у Бијељини, крајем фебруара и почетком марта 1944. године: реч је о масовном скупу комуниста источне Босне; било је то прво саветовање комуниста после Покрајинског саветовања у Иванчићима почетком јануара 1942 (а Обласна конференција у Скендер-Вакуфу?); одржано је после I заседања ЗАВНОБиХ-а и II заседања АВНОЈ-а; одмах после Партијског саветовања дошло је и до Обласног саветовања СКОЈ-а у Бијељини.

Комплексно сагледавање овог догађаја открива да је регионални скуп попримио шире историјске димензије, због простора у коме је одржан, времена у коме је протекао, значаја учвршћивања народноослободилачког покрета у источној Босни.